Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΆΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΎ ΕΙΣΑΓΓΕΛΈΑ
GERARD HOGAN
της 25ης Μαρτίου 2021 [1]

Υπόθεση C-768/19

Bundesrepublik Deutschland
κατά
SE,
παρισταμένου του:
Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht

[αίτηση του Bundesverwaltungsgericht
(Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Διεθνής προστασία – Επικουρική προστασία – Οδηγία 2011/95/ΕΕ – Άρθρο 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση – Δικαίωμα επικουρικής προστασίας το οποίο αναγνωρίζει το εθνικό δίκαιο σε ενήλικο ως γονέα άγαμου ανηλίκου δικαιούχου επικουρικής προστασίας – Κρίσιμη ημερομηνία για την εκτίμηση της "ανηλικότητας"»

I. Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως του Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, Γερμανία), η οποία φέρει ημερομηνία 15 Αυγούστου 2019 και κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Οκτωβρίου 2019, αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείου ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας [2], καθώς και του άρθρου 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Η αίτηση αυτή εγείρει και πάλι φλέγοντα ζητήματα σχετικά με τις ημερομηνίες που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως προς τις αιτήσεις οικογενειακής επανενώσεως οι οποίες στηρίζονται στην παροχή διεθνούς προστασίας σε άλλα μέλη της οικογένειας.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

[2] ΕΕ 2011, L 337, σ. 9.

2. Η υπό κρίση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του SE και της Bundesrepublik Deutschland (Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας), σχετικά με την άρνηση της δεύτερης να χορηγήσει επικουρική προστασία στον SE ως γονέα άγαμου ανηλίκου, δικαιούχου επικουρικής προστασίας στο ίδιο κράτος μέλος (του υιού του SE).

3. Για να θεωρηθούν ο SE και ο υιός του «μέλη της οικογένειας» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, ο υιός του SE πρέπει, μεταξύ άλλων, να είναι ανήλικος και άγαμος[3]. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αρνήθηκε να χορηγήσει στον SE επικουρική προστασία για τον λόγο ότι ο SE, ενώ είχε ζητήσει να του χορηγηθεί άσυλο στο εν λόγω κράτος μέλος ενώ ο υιός του ήταν ανήλικος, υπέβαλε επισήμως αίτηση χορηγήσεως ασύλου μία ημέρα αφότου ο υιός του έπαυσε να είναι ανήλικος.

4. Στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, το Δικαστήριο καλείται, μεταξύ άλλων, να προσδιορίσει ποιο είναι το χρονικό σημείο το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να κριθεί αν ο δικαιούχος προστασίας (εν προκειμένω ο υιός του SE) είναι «ανήλικος» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95.

5. Ωστόσο, προτού προχωρήσω στην εξέταση των ως άνω ζητημάτων, θα πρέπει να παραθέσω τις κρίσιμες νομικές διατάξεις καθώς και τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης.

II. Νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 2011/95

6. Το άρθρο 1 της οδηγίας 2011/95, το οποίο επιγράφεται «Σκοπός», ορίζει τα εξής:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση απαιτήσεων για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας.»

7. Το άρθρο 2 της οδηγίας 2011/95, το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί», έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

ι) "μέλη της οικογένειας", εφόσον η οικογένεια υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής, τα ακόλουθα μέλη της οικογένειας του δικαιούχου διεθνούς προστασίας τα οποία ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος σε σχέση με την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας:

– […],

– […],

[3] Το συγκεκριμένο κριτήριο δεν αμφισβητείται στην παρούσα διαδικασία.

– ο πατέρας, η μητέρα ή άλλος ενήλικος υπεύθυνος για τον δικαιούχο διεθνούς προστασίας βάσει νόμου ή της πρακτικής του οικείου κράτους μέλους, αν ο εν λόγω δικαιούχος είναι ανήλικος και άγαμος·

ια) "ανήλικος", ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών·

[…]».

8. Το άρθρο 3 της οδηγίας 2011/95, το οποίο επιγράφεται «Ευνοϊκότερες διατάξεις», ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις για να καθορίζουν το ποιος δικαιούται να θεωρηθεί πρόσφυγας ή πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία και το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις αυτές συνάδουν με την παρούσα οδηγία.»

9. Το άρθρο 23 της οδηγίας 2011/95, το οποίο επιγράφεται «Διατήρηση της οικογενειακής ενότητας», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα μέλη της οικογένειας του δικαιούχου διεθνούς προστασίας που δεν πληρούν ατομικά τις προϋποθέσεις για την αναγνώριση της προστασίας αυτής να δικαιούνται να αιτηθούν τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 35, σύμφωνα με τις εθνικές διαδικασίες και εφόσον αυτό συμβιβάζεται με το προσωπικό νομικό καθεστώς του μέλους της οικογένειας.

[…]»

10. Το άρθρο 24 της οδηγίας 2011/95, το οποίο επιγράφεται «Άδειες διαμονής», ορίζει τα εξής:

«[…]

2. Το συντομότερο μετά τη χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας, τα κράτη μέλη χορηγούν στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας και στα μέλη των οικογενειών τους ανανεώσιμη άδεια διαμονής η οποία πρέπει να ισχύει για ένα έτος τουλάχιστον και, σε περίπτωση ανανέωσης, για δύο χρόνια τουλάχιστον, εκτός αν επιβάλλουν άλλως επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης.»

2. Η οδηγία 2013/32/ΕΕ

11. Το άρθρο 6 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας[4], το οποίο επιγράφεται «Πρόσβαση στη διαδικασία», έχει ως εξής:

«1. Όταν ένα πρόσωπο υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας σε αρχή αρμόδια για την καταχώριση των αιτήσεων αυτών δυνάμει του εθνικού δικαίου, η καταχώριση γίνεται το αργότερο τρεις εργάσιμες ημέρες μετά την υποβολή της αίτησης.

[4] ΕΕ 2013, L 180, σ. 60.

Εάν η αίτηση διεθνούς προστασίας υποβάλλεται σε άλλες αρχές οι οποίες ενδεχομένως λαμβάνουν τέτοιες αιτήσεις αλλά δεν είναι αρμόδιες για την καταχώριση δυνάμει του εθνικού δικαίου, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η καταχώριση να γίνεται το αργότερο έξι εργάσιμες ημέρες μετά την υποβολή της αίτησης.

[…]

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε το πρόσωπο το οποίο έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας να έχει πραγματική δυνατότητα να την καταθέσει το ταχύτερο δυνατό. Όταν ο αιτών δεν καταθέτει την αίτησή του, τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν το άρθρο 28 αναλόγως.

3. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 2, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν οι αιτήσεις διεθνούς προστασίας να κατατίθενται αυτοπροσώπως και/ή σε καθορισμένο χώρο.

4. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 3, θεωρείται ότι έχει κατατεθεί αίτηση διεθνούς προστασίας, όταν οι αρμόδιες αρχές του συγκεκριμένου κράτους μέλους λαμβάνουν έντυπο το οποίο έχει υποβάλει ο αιτών ή, όταν προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, επίσημη έκθεση.

[…]»

Β. Το γερμανικό δίκαιο

12. Το άρθρο 13 του Asylgesetz[5] (νόμου περί ασύλου· στο εξής: AsylG) ορίζει τα εξής:

«(1) Αίτηση χορηγήσεως ασύλου υφίσταται εφόσον από τη βούληση υπηκόου τρίτης χώρας, η οποία εκφράζεται εγγράφως, προφορικώς ή κατ' άλλο τρόπο, συνάγεται ότι αυτός αιτείται προστασία στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας [της Γερμανίας] από πολιτικές διώξεις ή ότι ζητεί προστασία έναντι της απομακρύνσεώς του ή άλλου είδους επαναπατρισμού σε κράτος στο οποίο διατρέχει κίνδυνο διώξεως κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, ή προκλήσεως σοβαρής βλάβης κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1.

[…]»

13. Το άρθρο 14 του AsylG ορίζει τα εξής:

«(1) Η αίτηση χορηγήσεως ασύλου κατατίθεται στο παράρτημα της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας που υπάγεται στο αρμόδιο για την υποδοχή του υπηκόου τρίτης χώρας κέντρο υποδοχής. […]

[…]»

14. Το άρθρο 26 του AsylG ορίζει τα εξής:

«[…]

(2) Κατόπιν αιτήσεως, αναγνωρίζεται δικαίωμα ασύλου σε τέκνο δικαιούχου ασύλου το οποίο κατά τον χρόνο της αιτήσεώς του για χορήγηση ασύλου είναι ανήλικο και άγαμο, εφόσον η

[5] BGBl 2008 I, σ. 1798, στην εκδοχή στην οποία παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο.

αναγνώριση του υπηκόου τρίτης χώρας ως δικαιούχου ασύλου είναι απρόσβλητη και η αναγνώριση αυτή δεν ανακαλείται ή ακυρώνεται.

(3) Οι γονείς άγαμου ανηλίκου που είναι δικαιούχος ασύλου ή άλλος ενήλικος κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', της οδηγίας [2011/95] αναγνωρίζονται, κατόπιν αιτήσεως, ως δικαιούχοι ασύλου, εφόσον

1. η αναγνώριση του δικαιώματος ασύλου στον δικαιούχο είναι απρόσβλητη,

2. η οικογένεια κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', της οδηγίας [2011/95] υπήρχε ήδη στο κράτος στο οποίο ο δικαιούχος ασύλου διώκεται πολιτικά,

3. [οι γονείς ή ο άλλος ενήλικος] εισήλθαν στη γερμανική επικράτεια πριν από την αναγνώριση του δικαιώματος ασύλου στον δικαιούχο ή υπέβαλαν αίτηση χορηγήσεως ασύλου αμέσως μετά την είσοδο,

4. η αναγνώριση του δικαιώματος ασύλου στον δικαιούχο δεν μπορεί να ανακληθεί ή να ακυρωθεί, και

5. [οι γονείς ή ο άλλος ενήλικος] έχουν την ευθύνη για τη φροντίδα του δικαιούχου ασύλου.

Η διάταξη της πρώτης περιόδου, σημεία 1 έως 4, ισχύει κατ' αναλογία και για τα αδέλφια του ανήλικου δικαιούχου ασύλου τα οποία είναι άγαμα και ανήλικα κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς τους.

[…]

(5) Οι διατάξεις των παραγράφων 1 έως 4 ισχύουν κατ' αναλογία για τα μέλη της οικογένειας των δικαιούχων διεθνούς προστασίας κατά την έννοια των παραγράφων 1 έως 3. Το δικαίωμα για τη χορήγηση ασύλου αντικαθίσταται από το καθεστώς του πρόσφυγα ή της επικουρικής προστασίας. […]

[…]»

15. Το άρθρο 77 του AsylG ορίζει τα εξής:

«(1) Στις διαφορές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τη νομική και πραγματική κατάσταση που ίσχυε κατά τον χρόνο της τελευταίας επ' ακροατηρίου συζητήσεως· εάν της αποφάσεως δεν προηγείται επ' ακροατηρίου συζήτηση, κρίσιμος είναι ο χρόνος της εκδόσεως της αποφάσεως. […]

[…]»

III. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης και η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

16. Ο SE ζητεί να του χορηγηθεί το καθεστώς επικουρικής προστασίας για τον λόγο ότι είναι πατέρας άγαμου ανηλίκου που απολαύει του εν λόγω καθεστώτος. Ο SE δηλώνει Αφγανός υπήκοος και πατέρας άρρενος τέκνου γεννηθέντος στις 20 Απριλίου 1998, το οποίο εισήλθε στο

έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας το 2012 και υπέβαλε εκεί αίτηση χορηγήσεως ασύλου στις 21 Αυγούστου 2012 [6].

17. Με οριστική απόφαση της Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Μεταναστεύσεως και Προσφύγων, Γερμανία, στο εξής: Ομοσπονδιακή Υπηρεσία) της 13ης Μαΐου 2016, η αίτηση ασύλου του υιού του SE απορρίφθηκε. Του χορηγήθηκε, εντούτοις, το καθεστώς επικουρικής προστασίας.

18. Κατά δήλωσή του, ο SE εισήλθε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διά της χερσαίας οδού τον Ιανουάριο του 2016. Ζήτησε άσυλο τον Φεβρουάριο του 2016 και κατέθεσε επισήμως αίτηση διεθνούς προστασίας στις 21 Απριλίου 2016.

19. Η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία απέρριψε τις αιτήσεις του για χορήγηση ασύλου και για υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα ή στο καθεστώς επικουρικής προστασίας, καθώς και την αίτησή του για αναγνώριση της συνδρομής λόγων απαγορεύσεως της απομακρύνσεώς του του κατά το άρθρο 60, παράγραφος 5, και το άρθρο 60, παράγραφος 7, πρώτη περίοδος, του Aufenthaltsgesetz (γερμανικού νόμου περί διαμονής).

20. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Verwaltungsgericht (διοικητικό πρωτοδικείο, Γερμανία) επέβαλε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας την υποχρέωση να χορηγήσει το καθεστώς επικουρικής προστασίας, βάσει του άρθρου 26, παράγραφος 5, σε συνδυασμό με την παράγραφο 3, πρώτη περίοδος, του AsylG, στον SE ως γονέα άγαμου ανηλίκου δικαιούχου επικουρικής προστασίας.

21. Κατά το Verwaltungsgericht (διοικητικό πρωτοδικείο), ο υιός του SE ήταν ακόμη ανήλικος κατά τον χρόνο της αιτήσεως του SE για τη χορήγηση ασύλου, που αποτελεί εν προκειμένω το κρίσιμο χρονικό σημείο. Στο πλαίσιο αυτό, η αίτηση ασύλου πρέπει να θεωρηθεί ότι υποβλήθηκε από τη στιγμή που η αρμόδια αρχή έλαβε γνώση ότι ο αιτών προστασία ζητεί να του χορηγηθεί άσυλο.

22. Με την αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας προβάλλει παράβαση του άρθρου 26, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του AsylG. Υποστηρίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 77, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του AsylG, κρίσιμος για την εκτίμηση της πραγματικής και νομικής καταστάσεως είναι, κατ' αρχήν, ο χρόνος της τελευταίας επ' ακροατηρίου συζητήσεως ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας ή –εφόσον δεν προηγήθηκε επ' ακροατηρίου συζήτηση– ο χρόνος της εκδόσεως της αποφάσεως του δικαστηρίου της ουσίας με την οποία περατώνεται η δίκη. Το άρθρο 26, παράγραφος 3, του AsylG δεν περιέχει κάποια ρητή σχετική εξαίρεση. Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και η δομή του εν λόγω άρθρου υποδηλώνουν ότι, εν πάση περιπτώσει, μπορεί να θεμελιωθεί παράγωγο δικαίωμα μόνο σε περίπτωση ανηλίκου ο οποίος εξακολουθούσε να είναι ανήλικος όταν του χορηγήθηκε το δικό του καθεστώς. Ισχυρίζεται ότι η ως άνω διάταξη εξυπηρετεί τα συμφέροντα του δικαιούχου προστασίας ανηλίκου, τα οποία υφίστανται, κατ' αρχήν, μόνον καθ' όσον χρόνο είναι ανήλικος.

23. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει επίσης ότι, ακόμη και αν η ιδιότητα του «ανηλίκου» πρέπει να συναρτάται με την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως του γονέα για τη χορήγηση ασύλου, κρίσιμο συναφώς δεν είναι το χρονικό σημείο κατά το οποίο ζητείται

[6] Η ημερομηνία 21 Αυγούστου 2012 εμφανίζεται στην εθνική δικογραφία που κατέθεσε το αιτούν δικαστήριο στη Γραμματεία του Δικαστηρίου. Δεν εμφανίζεται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και, ως εκ τούτου, πρέπει να επιβεβαιωθεί από το αιτούν δικαστήριο.

ουσιαστικά η χορήγηση ασύλου (άρθρο 13 του AsylG), αλλά το χρονικό σημείο της καταθέσεως επίσημης αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου (άρθρο 14 του AsylG). Για να πληρούται η προβλεπόμενη στο άρθρο 26, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του AsylG απαίτηση περί υποβολής αιτήσεως, δεν αρκεί η αρμόδια αρχή –εν προκειμένω η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία– να έχει απλώς λάβει γνώση του αιτήματος για τη χορήγηση ασύλου. Προϋπόθεση για την αναγνώριση αποτελεί η (επίσημη) αίτηση η οποία μπορεί να υποβληθεί εγκύρως μόνον στην αρμόδια αρχή.

24. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Σε περίπτωση που αιτών άσυλο εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής πριν από την ενηλικίωση του τέκνου του, με το οποίο ζούσαν ήδη ως οικογένεια στο κράτος καταγωγής και στο οποίο – κατόπιν αιτήσεως προστασίας υποβληθείσας πριν από την ενηλικίωση– χορηγήθηκε μετά την ενηλικίωση καθεστώς επικουρικής προστασίας (στο εξής: δικαιούχος προστασίας), και εν συνεχεία υπέβαλε επίσης αίτηση για διεθνή προστασία εκεί (στο εξής: αιτών άσυλο), πρέπει, στο πλαίσιο εθνικής ρυθμίσεως –η οποία, ως προς την αναγνώριση του δικαιώματος επικουρικής προστασίας που απορρέει από εκείνο του δικαιούχου προστασίας, παραπέμπει στο άρθρο 2, στοιχείο ι′, της οδηγίας [2011/95]– να ληφθεί υπόψη, όσον αφορά το ζήτημα αν ο δικαιούχος προστασίας είναι "ανήλικος" κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας [2011/95], η ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως επί της αιτήσεως του αιτούντος άσυλο για τη χορήγηση ασύλου ή προγενέστερη ημερομηνία, όπως παραδείγματος χάριν η ημερομηνία κατά την οποία:

α) χορηγήθηκε καθεστώς επικουρικής προστασίας στον δικαιούχο προστασίας,

β) ο αιτών άσυλο υπέβαλε την αίτηση χορηγήσεως ασύλου,

γ) ο αιτών άσυλο εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής ή

δ) ο δικαιούχος προστασίας υπέβαλε τη δική του αίτηση χορηγήσεως ασύλου;

2) Σε περίπτωση που

α) καθοριστικής σημασίας είναι η ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου:

Πρέπει να ληφθεί υπόψη, συναφώς, το αίτημα προστασίας το οποίο διατυπώνεται εγγράφως, προφορικώς ή κατ' άλλο τρόπο και γνωστοποιείται στις εθνικές αρχές που είναι αρμόδιες για την αίτηση χορηγήσεως ασύλου (αίτημα για τη χορήγηση ασύλου) ή η επισήμως κατατεθείσα αίτηση διεθνούς προστασίας;

β) καθοριστικής σημασίας είναι η ημερομηνία εισόδου του αιτούντος άσυλο ή η ημερομηνία της εκ μέρους του υποβολής αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου:

Ασκεί, επίσης, επιρροή το γεγονός ότι κατά την ημερομηνία αυτή δεν είχε ακόμη εκδοθεί απόφαση επί της αιτήσεως προστασίας του δικαιούχου προστασίας, ο οποίος μεταγενέστερα υπήχθη σε καθεστώς επικουρικής προστασίας;

3) α) Ποιες προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται στην περίπτωση που περιγράφεται στο πρώτο ερώτημα προκειμένου ο αιτών άσυλο να θεωρηθεί "μέλος της οικογένειας" (άρθρο 2, στοιχείο ι′, της οδηγίας [2011/95]) ευρισκόμενο "στο ίδιο κράτος μέλος σε σχέση με την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας" όπου ευρίσκεται και ο δικαιούχος διεθνούς

προστασίας, με τον οποίο ζούσαν ως οικογένεια "ήδη στο κράτος καταγωγής"; Τίθεται, ειδικότερα, ως προϋπόθεση να έχει αρχίσει εκ νέου στο κράτος μέλος υποδοχής η κατά την έννοια του άρθρου 7 του [Χάρτη] οικογενειακή ζωή του δικαιούχου προστασίας με τον αιτούντα άσυλο ή, συναφώς, αρκεί απλώς η ταυτόχρονη παρουσία του δικαιούχου προστασίας και του αιτούντος άσυλο στο κράτος μέλος υποδοχής; Θεωρείται ο γονέας μέλος της οικογένειας ακόμη και αν –υπό τις περιστάσεις της εκάστοτε περιπτώσεως– δεν εισήλθε στο κράτος μέλος υποδοχής με σκοπό να αναλάβει πραγματικά υπό την ευθύνη του τον δικαιούχο διεθνούς προστασίας που εξακολουθεί να είναι ανήλικος και άγαμος, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας [2011/95];

β) Αν στο υπό α′ σκέλος του τρίτου ερωτήματος δοθεί η απάντηση ότι η κατά την έννοια του άρθρου 7 του [Χάρτη] οικογενειακή ζωή του δικαιούχου προστασίας και του αιτούντος άσυλο πρέπει να έχει αρχίσει εκ νέου στο κράτος μέλος υποδοχής, ασκεί επιρροή η ημερομηνία κατά την οποία άρχισε εκ νέου η οικογενειακή ζωή; Έχει σημασία συναφώς αν η οικογενειακή ζωή αποκαταστάθηκε εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος μετά την είσοδο του αιτούντος άσυλο ή κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως του αιτούντος άσυλο ή σε χρόνο κατά τον οποίο ο δικαιούχος προστασίας εξακολουθούσε να είναι ανήλικος;

4. Παύει ο αιτών άσυλο να έχει την ιδιότητα του μέλους της οικογένειας κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας [2011/95] με την ενηλικίωση του δικαιούχου της προστασίας και τη συνακόλουθη παύση της ευθύνης για ανήλικο και άγαμο πρόσωπο; Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως: εξακολουθεί να υφίσταται η ιδιότητα του μέλους της οικογένειας (και τα συναφή δικαιώματα), χωρίς χρονικό περιορισμό, πέραν της ημερομηνίας αυτής ή η ιδιότητα αυτή εκλείπει μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος (αν ναι, ποιου;) ή με την επέλευση συγκεκριμένου γεγονότος (αν ναι, ποιου;);»

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

25. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Γερμανική και η Ουγγρική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στις 26 Μαΐου 2020, με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου, η διαδικασία στην υπό κρίση υπόθεση ανεστάλη σύμφωνα με το άρθρο 55, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου μέχρι την έκδοση της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577). Η εν λόγω απόφαση επιδόθηκε στο αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, προκειμένου αυτό να κρίνει αν θα ενέμενε στην αίτησή του για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Με διάταξη της 19ης Αυγούστου 2020, η οποία περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 26 Αυγούστου 2020, το αιτούν δικαστήριο ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι ενέμενε στην αίτησή του. Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 28ης Αυγούστου 2020, ήρθη η αναστολή της διαδικασίας στην υπό κρίση υπόθεση.

26. Με απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Νοεμβρίου 2020, η Γερμανική Κυβέρνηση κλήθηκε να διευκρινίσει τις διαφορές –ιδίως όσον αφορά τη διαδικασία, τις προθεσμίες και τις προϋποθέσεις– που υφίστανται στο γερμανικό δίκαιο μεταξύ της ανεπίσημης αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου, κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 1, του AsylG, και της επίσημης αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου, κατά την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου. Η Γερμανική Κυβέρνηση απάντησε στο ερώτημα αυτό στις 14 Δεκεμβρίου 2020.

27. Με απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Νοεμβρίου 2020, τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά την έννοια του άρθρου 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλήθηκαν να λάβουν θέση επί των ενδεχόμενων συνεπειών της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577) επί της απαντήσεως που θα πρέπει να δοθεί στο πρώτο, ιδίως, προδικαστικό ερώτημα της παρούσας διαδικασίας. Η Ουγγρική Κυβέρνηση και η Επιτροπή κατέθεσαν παρατηρήσεις συναφώς.

V. Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου

28. Η Γερμανική Κυβέρνηση εξέφρασε αμφιβολίες όσον αφορά την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα. Κατά την άποψή της, τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία εθνικής διατάξεως η οποία δεν επιβάλλεται από το δίκαιο της Ένωσης και η οποία, όπως προκύπτει από το γράμμα της, παραπέμπει στους ορισμούς που δίδει το δίκαιο της Ένωσης στο άρθρο 2, στοιχείο ι΄, της οδηγίας 2011/95 μόνον όσον αφορά τις έννοιες «άλλος ενήλικος» και «οικογένεια».

29. Επισημαίνεται ότι, με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο ι΄, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 και του άρθρου 7 του Χάρτη. Στα προδικαστικά ερωτήματα ουδεμία αναφορά γίνεται στο εθνικό δίκαιο.

30. Εντούτοις, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως συνάγεται ότι ο SE αιτείται διεθνή προστασία ως μέλος της οικογένειας (γονέας άγαμου ανήλικου τέκνου) βάσει του άρθρου 26, παράγραφος 5, σε συνδυασμό με την παράγραφο 3, πρώτη περίοδος, του AsylG, και όχι βάσει του δικαίου της Ένωσης και συγκεκριμένα της οδηγίας 2011/95. Ωστόσο, κατά τα φαινόμενα, το ζήτημα αν κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο ο υιός του SE είναι άγαμος ανήλικος και, ως εκ τούτου, αν ο SE αποτελεί μέλος της οικογένειας σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο ι΄, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 είναι καθοριστικής σημασίας για τη διαπίστωση του καθεστώτος του SE κατά το εθνικό δίκαιο. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι το άρθρο 26, παράγραφος 3, του AsylG παραπέμπει στο άρθρο 2, στοιχείο ι΄, της οδηγίας 2011/95[7].

31. Με την απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, σκέψεις 68 έως 74), το Δικαστήριο επισήμανε ότι η οδηγία 2011/95 δεν προβλέπει την επέκταση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του καθεστώτος επικουρικής προστασίας στα μέλη της οικογένειας προσώπου στο οποίο έχει χορηγηθεί το αντίστοιχο καθεστώς. Επομένως, το άρθρο 23 της εν λόγω οδηγίας επιβάλλει απλώς στα κράτη μέλη την υποχρέωση να τροποποιήσουν τους εθνικούς νόμους τους ώστε τα μέλη της οικογένειας, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι΄, της οδηγίας αυτής, του δικαιούχου τέτοιου καθεστώτος να δικαιούνται, αν δεν πληρούν ατομικά τις προϋποθέσεις για να τους χορηγηθεί το καθεστώς αυτό, ορισμένα ευεργετήματα, όπως η άδεια διαμονής και η πρόσβαση στην απασχόληση ή στην εκπαίδευση, τα οποία αποσκοπούν στη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας. Εντούτοις, το άρθρο 3 της οδηγίας 2011/95 επιτρέπει σε κράτος μέλος, όταν χορηγεί διεθνή προστασία σε μέλος της οικογένειας στο πλαίσιο του συστήματος που καθιερώνει η οδηγία, να προβλέπει την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της προστασίας αυτής στα λοιπά μέλη της οικογένειας, εφόσον αυτά δεν

[7] Κατά το αιτούν δικαστήριο «[ε]πομένως, η αίτηση του αναιρεσείοντος για αναγνώριση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας υπό την ιδιότητα του γονέα θα είχε ευδοκιμήσει αν, κατά την κρίσιμη ημερομηνία εκτιμήσεως, ο υιός ήταν ανήλικος κατά την έννοια του άρθρου 26, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του AsylG (νόμου περί ασύλου) και ο αναιρεσείων είχε την ευθύνη για τη φροντίδα του κατά την έννοια του άρθρου 26, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, σημείο 5, του AsylG (νόμου περί ασύλου). Το άρθρο 26, παράγραφος 3, του AsylG (νόμου περί ασύλου), αποσκοπεί στη μεταφορά του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας [2011/95] στην εσωτερική έννομη τάξη […]». Βλ. σκέψεις 12 και 13 της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

εμπίπτουν σε κάποιον από τους λόγους αποκλεισμού του άρθρου 12 της ως άνω οδηγίας και εφόσον η περίπτωσή τους είναι, λόγω της ανάγκης διατηρήσεως της οικογενειακής ενότητας, συνάδει με τη λογική της διεθνούς προστασίας.

32. Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι η χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας στα μέλη της οικογένειας ως παράγωγου δικαιώματος, προκειμένου να διατηρηθεί η οικογενειακή ενότητα των ενδιαφερομένων, είναι σύμφωνη με τη λογική της διεθνούς προστασίας στην οποία στηρίζεται η χορήγηση του καθεστώτος αυτού [8].

33. Από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, υπό την επιφύλαξη του ελέγχου του ζητήματος αυτού από το αιτούν δικαστήριο [9], προκύπτει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έκανε χρήση της προβλεπόμενης στο άρθρο 3 της οδηγίας 2011/95 δυνατότητας παροχής ευρύτερης προστασίας σε ορισμένα μέλη της οικογένειας στα οποία αναφέρεται το άρθρο 2, στοιχείο ι', της οδηγίας 2011/95.

34. Κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως που αφορά διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σε περιπτώσεις στις οποίες, ακόμη και αν τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης δεν εμπίπτουν ευθέως στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, οι διατάξεις του έχουν εφαρμογή βάσει του εθνικού δικαίου λόγω παραπομπής του εθνικού δικαίου στο περιεχόμενο των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Πράγματι, σε τέτοιες περιπτώσεις, προς αποφυγή ερμηνευτικών αποκλίσεων στο μέλλον, υφίσταται βέβαιο συμφέρον της Ένωσης για ομοιόμορφη ερμηνεία των διατάξεων που προέρχονται από το δίκαιο της Ένωσης. Επομένως, η ερμηνεία από το Δικαστήριο διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σε καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών δικαιολογείται όταν το εθνικό δίκαιο προβλέπει την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης κατά τρόπο άμεσο και ανεπιφύλακτο, προκειμένου να εξασφαλίζεται ομοιόμορφη αντιμετώπιση των εν λόγω καταστάσεων και των καταστάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών [10].

35. Συνεπώς, δεδομένου ότι το άρθρο 26, παράγραφος 3, του AsylG αναφέρεται ειδικώς στην έννοια της «οικογένειας» κατά το άρθρο 2, στοιχείο ι', της οδηγίας 2011/95 και ότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η τελευταία αυτή διάταξη δεν έχει άμεση και ανεπιφύλακτη εφαρμογή σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, υφίσταται βέβαιο συμφέρον της Ένωσης να αποφανθεί το Δικαστήριο επί της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

36. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα.

8 Πρβλ. απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, σκέψη 73).

9 Στη σκέψη 13 της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 26, παράγραφος 3, του AsylG αποσκοπεί στη μεταφορά του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 στην εσωτερική έννομη τάξη. Κατά τη γνώμη μου, υπό την επιφύλαξη του ελέγχου του ζητήματος αυτού από το αιτούν δικαστήριο, το πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διατάξεως του εθνικού δικαίου είναι ευρύτερο από του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 και η εθνική διάταξη επεκτείνει, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη διεθνή προστασία στα μέλη της οικογένειας.

10 Απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2018, K και B (C-380/17, EU:C:2018:877, σκέψεις 34 έως 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ. επίσης, απόφαση της 13ης Μαρτίου 2019, E. (C-635/17, EU:C:2019:192, σκέψεις 35 έως 37).

VI. Εκτίμηση των προδικαστικών ερωτημάτων

A. Επί του πρώτου και του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

37. Με το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία ενδείκνυται να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, στην οποία γονέας (εν προκειμένω, ο SE) επιδιώκει να αντλήσει, δυνάμει του εθνικού δικαίου, παράγωγο δικαίωμα επικουρικής προστασίας βάσει του καθεστώτος επικουρικής προστασίας άγαμου ανήλικου τέκνου, ποιο είναι το χρονικό σημείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη για να κριθεί αν ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας –εν προκειμένω ο υιός του SE– είναι «ανήλικος», κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 [11].

38. Όπως επισήμανε η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της, η απάντηση στο ως άνω ερώτημα είναι αναγκαία, από την άποψη του δικαίου της Ένωσης, προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο SE δικαιούται να ζητήσει, όπως προβλέπει το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 35 της ίδιας οδηγίας [12].

39. Ο ορισμός του «ανηλίκου» ως «υπ[ηκόου] τρίτης χώρας ή ανιθαγεν[ούς] ηλικίας κάτω των 18 ετών», στο άρθρο 2, στοιχείο ια′, της οδηγίας 2011/95, δεν αμφισβητείται στην υπόθεση της κύριας δίκης.

40. Ωστόσο, αυτό που αμφισβητείται εν προκειμένω είναι το κρίσιμο χρονικό σημείο για την εξέταση της «ανηλικότητας» προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο εν λόγω ανήλικος και κάποιο άλλο πρόσωπο αποτελούν «μέλη της οικογένειας» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95. Σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο ι′, της οδηγίας 2011/95, ο όρος «μέλη της οικογένειας» περιλαμβάνει, εφόσον η οικογένεια υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής, τον πατέρα άγαμου ανηλίκου που είναι ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας, εφόσον ευρίσκεται στο ίδιο κράτος μέλος σε σχέση με την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας.

41. Το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στην κρίση του Δικαστηρίου πέντε χρονικές επιλογές, ήτοι:

– την ημερομηνία κατά την οποία κρίθηκε η αίτηση ασύλου του SE (κυρίως σώμα του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος)·

[11] Από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο συνάγεται ότι ο υιός του SE ήταν ανήλικος όταν ο SE εισήλθε στη Γερμανία τον Ιανουάριο του 2016 και υπέβαλε αίτηση ασύλου τον Φεβρουαρίου του 2016. Εντούτοις, ο υιός του SE έπαυσε να είναι ανήλικος στις 20 Απριλίου 2016, ήτοι μία ημέρα πριν από την κατάθεση εκ μέρους του SE επίσημης αιτήσεως διεθνούς προστασίας στις 21 Απριλίου 2016. Εξάλλου, στις 13 Μαΐου 2016, ο υιός του SE δεν ήταν πλέον ανήλικος όταν του χορηγήθηκε το καθεστώς επικουρικής προστασίας. Το αιτούν δικαστήριο σημειώνει ότι, όσον αφορά την ιδιότητα του «ανηλίκου» που είναι δικαιούχος προστασίας, η εθνική νομολογία έχει σε ορισμένες περιπτώσεις λάβει υπόψη –σύμφωνα με τον εφαρμοστέο γενικό κανόνα του άρθρου 77 του AsylG– και την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως επί της αιτήσεως του γονέα για τη χορήγηση ασύλου. Ωστόσο, σε άλλες περιπτώσεις έχει θεωρηθεί ότι αρκεί ο δικαιούχος προστασίας να εξακολουθούσε να είναι ανήλικος κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως του γονέα για χορήγηση ασύλου. Η σχετική αιτιολογία βασίζεται, γενικώς, στις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, ο δε ρητός καθορισμός της ημερομηνίας στο πλαίσιο της παρεπόμενης διεθνούς προστασίας των παιδιών (βλ. άρθρο 26, παράγραφος 2, του AsylG) εφαρμόζεται αναλόγως στην παροχή διεθνούς προστασίας σε γονείς, παρά την έλλειψη συναφούς νομοθετικής ρυθμίσεως. Βλ. σκέψη 16 της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

[12] Το Δικαστήριο δεν επιτρέπεται να αποφανθεί επί των συνεπειών που θα έχει η απόφασή του δυνάμει του εθνικού δικαίου, ιδίως του άρθρου 26, παράγραφος 5, σε συνδυασμό με την παράγραφο 3, πρώτη περίπτωση, του AsylG. Τούτο αποτελεί έργο του αιτούντος δικαστηρίου.

– την ημερομηνία κατά την οποία χορηγήθηκε καθεστώς επικουρικής προστασίας στον υιό του SE· (πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό α′)·

– την ημερομηνία κατά την οποία ο SE υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως ασύλου (πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό β′)·

– την ημερομηνία κατά την οποία ο SE εισήλθε στη Γερμανία (πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό γ′)· ή

– την ημερομηνία κατά την οποία ο υιός του SE υπέβαλε τη δική του αίτηση χορηγήσεως ασύλου (πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό δ′).

42. Η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι το κρίσιμο χρονικό σημείο για την εκτίμηση της ιδιότητας του «ανηλίκου» κατά το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 είναι η ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως επί της αιτήσεως του μέλους της οικογένειας που επιθυμεί να διεκδικήσει παράγωγο δικαίωμα το οποίο αντλείται από εκείνο του δικαιούχου προστασίας.

43. Η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η χρήση ενεστώτα στο άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 δεν συνηγορεί υπέρ μιας αναδρομικής ερμηνείας της «ανηλικότητας». Επομένως, η πραγματική και νομική κατάσταση στην οποία στηρίζεται μια απόφαση πρέπει να εξετάζεται και να εκτιμάται σε συνάρτηση με τις υφιστάμενες περιστάσεις κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως. Διαφορετική ερμηνεία στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας θα συνεπαγόταν ότι οι αρχές θα έπρεπε να στηρίξουν την απόφασή τους σε πλάσμα δικαίου σύμφωνα με το οποίο το πρόσωπο είναι ακόμη ανήλικο ενώ αυτό δεν συμβαίνει πλέον. Τέτοιο πλάσμα δικαίου δεν μπορεί να συναχθεί από το γράμμα και τους σκοπούς της οδηγίας 2011/95 και, επιπλέον, θα αντέβαινε στην ασφάλεια δικαίου. Κατά την Ουγγρική Κυβέρνηση, το κρίσιμο χρονικό σημείο είναι η ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως επί της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας την οποία υπέβαλε το μέλος της οικογένειας του δικαιούχου διεθνούς προστασίας.

44. Αντιθέτως, η Επιτροπή θεωρεί ότι το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, και το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 έχουν την έννοια ότι υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ο οποίος δεν είχε μεν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του κατά τον χρόνο υποβολής αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας σε κράτος μέλος, πλην όμως ενηλικιώθηκε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που κατέληξε στη χορήγηση καθεστώτος επικουρικής προστασίας, πρέπει να θεωρείται «ανήλικος» για τους σκοπούς του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, αν ο πατέρας του εισήλθε μεταγενέστερα στο έδαφος του ίδιου κράτους μέλους πριν από την ενηλικίωση του δικαιούχου προστασίας και υπέβαλε αίτηση κατά την έννοια του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από την ημερομηνία κατά την οποία αναγνωρίστηκε στον δικαιούχο της προστασίας η εν λόγω ιδιότητα.

2. Η απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248)

45. Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως καθίσταται σαφές ότι οι διαφορετικές χρονικές επιλογές που πρότεινε το αιτούν δικαστήριο απορρέουν, τουλάχιστον εν μέρει, από την απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248)[13]. Ως εκ τούτου, θα εκθέσω

[13] Βλ. σκέψη 18 της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

αναλυτικά τα πραγματικά περιστατικά και το σκεπτικό του Δικαστηρίου στην υπόθεση εκείνη προκειμένου να γίνουν πιο κατανοητές οι διαφορετικές χρονικές επιλογές τις οποίες προτείνει το αιτούν δικαστήριο.

46. Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), αφορούσε το δικαίωμα ασυνόδευτης ανήλικης η οποία εισήλθε στις Κάτω Χώρες και υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως ασύλου ενώ ήταν ανήλικη, αλλά της αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα και αιτήθηκε οικογενειακή επανένωση με τους γονείς της *μετά* την ενηλικίωσή της.

47. Το Δικαστήριο ερωτήθηκε αν το άρθρο 2, στοιχείο στ′[14], της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης[15], έχει την έννοια ότι πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «ανήλικος», κατά τη διάταξη αυτή, υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ο οποίος είναι ηλικίας μικρότερης των δεκαοκτώ ετών κατά την είσοδό του στο έδαφος κράτους μέλους και κατά τον χρόνο καταθέσεως της αιτήσεώς του χορηγήσεως ασύλου εντός του κράτους αυτού, πλην όμως, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας παροχής ασύλου, ενηλικιώθηκε και του χορηγήθηκε, εν συνεχεία, άσυλο με αναδρομική ισχύ από της ημερομηνίας καταθέσεως της αιτήσεώς του. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 2, στοιχείο στ′, της οδηγίας 2003/86, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 10 παράγραφος 3, στοιχείο α′[16], της ίδιας οδηγίας, έχει την έννοια ότι πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «ανήλικος», κατά τη διάταξη αυτή, υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ο οποίος είναι ηλικίας μικρότερης των δεκαοκτώ ετών κατά την είσοδό του στο έδαφος κράτους μέλους και κατά τον χρόνο καταθέσεως της αιτήσεώς του χορηγήσεως ασύλου εντός του κράτους αυτού, πλην όμως, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας παροχής ασύλου, ενηλικιώνεται και υπάγεται, εν συνεχεία, στο καθεστώς του πρόσφυγα.

48. Κατά το Δικαστήριο, αν το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως κατά το άρθρο 10, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/86 εξαρτιόταν από το χρονικό σημείο κατά το οποίο η αρμόδια εθνική αρχή εκδίδει επισήμως την απόφαση περί αναγνωρίσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα στον ενδιαφερόμενο, η ερμηνεία αυτή, αντί να προτρέπει τις εθνικές αρχές να εξετάζουν κατά προτεραιότητα τις αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας που έχουν υποβάλει ασυνόδευτοι ανήλικοι, προκειμένου να λαμβάνεται υπόψη η ιδιαιτέρως ευάλωτη θέση τους, θα μπορούσε να έχει το αντίθετο αποτέλεσμα, δυσχεραίνοντας έτσι την επίτευξη του επιδιωκόμενου τόσο από την οδηγία 2013/32 όσο και από τις οδηγίες 2003/86 και 2011/95

[14] Η εν λόγω διάταξη έχει ως εξής: «“ασυνόδευτος ανήλικος”: υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών, ο οποίος φθάνει στην επικράτεια των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά το νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο ενήλικο και για όσο διάστημα ένα τέτοιο πρόσωπο δεν έχει αναλάβει πραγματικά την επιμέλειά του ή ο ανήλικος που βρέθηκε χωρίς συνοδεία μετά την είσοδό του στην επικράτεια των κρατών μελών».

[15] ΕΕ 2003, L 251, σ. 12.

[16] Η διάταξη αυτή ορίζει, κατ’ ουσίαν, ότι, αν ο πρόσφυγας είναι μη συνοδευόμενος ανήλικος, τα κράτη μέλη πρέπει να επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, για λόγους οικογενειακής επανένωσης, των εξ αίματος πρώτου βαθμού ανιόντων του.

σκοπού, ο οποίος έγκειται στο να διασφαλίζεται, όπως επιτάσσει το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη, ότι το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού αποτελεί πράγματι πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των οδηγιών αυτών[17].

49. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, αν γίνει δεκτό ότι η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας είναι καθοριστικής σημασίας προκειμένου να εκτιμηθεί η ηλικία πρόσφυγα για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 10, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/86, τότε διασφαλίζεται η πανομοιότυπη και προβλέψιμη μεταχείριση όλων των αιτούντων που ευρίσκονται, από χρονικής απόψεως, στην ίδια κατάσταση, έτσι ώστε η ευδοκίμηση της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως να εξαρτάται κυρίως από περιστάσεις σχετικές με τον αιτούντα και όχι με τη Διοίκηση, όπως είναι η χρονική διάρκεια εξετάσεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας ή της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως. Εντούτοις, το Δικαστήριο επισήμανε ότι πρόσφυγας που είχε την ιδιότητα του ασυνόδευτου ανηλίκου κατά τον χρόνο καταθέσεως της αιτήσεως, αλλά ενηλικιώθηκε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, πρέπει να υποβάλει την αίτηση με την οποία ζητεί να τύχει της οικογενειακής επανενώσεως εντός εύλογης προθεσμίας[18]. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αίτηση πρέπει να κατατίθεται εντός τριμήνου από την ημερομηνία κατά την οποία αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα στον ενδιαφερόμενο «ανήλικο».

3. Η απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577)

50. Φρονώ επίσης ότι είναι κρίσιμη η απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577), η οποία εκδόθηκε αφότου είχε υποβληθεί η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση.

51. Στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο ερωτήθηκε, μεταξύ άλλων, αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2003/86 έχει την έννοια ότι η ημερομηνία αναφοράς βάσει της οποίας πρέπει να κριθεί αν άγαμος υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής είναι «ανήλικο τέκνο», κατά τη διάταξη αυτή, είναι η ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως εισόδου και διαμονής για λόγους οικογενειακής επανένωσης για ανήλικα τέκνα ή η ημερομηνία κατά την οποία οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής αποφαίνονται επί της αιτήσεως, ενδεχομένως κατόπιν προσφυγής ασκηθείσας κατά απορριπτικής αποφάσεως επί της αιτήσεως αυτής.

52. Όπως προκύπτει πέραν πάσης αμφιβολίας από τις σκέψεις 36 και 37 της προαναφερθείσας αποφάσεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση της ημερομηνίας κατά την οποία η αρμόδια αρχή του σχετικού κράτους μέλους αποφαίνεται επί της αιτήσεως εισόδου και διαμονής στο έδαφος

[17] Βλ. σκέψη 58 της αποφάσεως της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), καθώς και σκέψεις 36 και 37 της αποφάσεως της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577). Στη σκέψη 49 της αποφάσεως της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), το Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν ήταν δυνατόν να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα της υποθέσεως εκείνης βάσει αποκλειστικώς και μόνον του άρθρου 2, στοιχείο στ′, ή του άρθρου 10, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/86. Επομένως, έλαβε επίσης υπόψη και την όλη οικονομία και τον σκοπό της οδηγίας. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι το ενδεχόμενο να εξαρτάται το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως κατά το άρθρο 10, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/86 από το χρονικό σημείο στο οποίο η αρμόδια εθνική αρχή εκδίδει επισήμως την απόφαση περί αναγνωρίσεως της ιδιότητας του πρόσφυγα στον ενδιαφερόμενο και, ως εκ τούτου, από το πόσο γρήγορα η αρχή αυτή εξετάζει την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, θα έθετε εν αμφιβόλω την πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω διατάξεως και θα αντέβαινε όχι μόνον στον σκοπό της οδηγίας αυτής, ο οποίος συνίσταται στο να καταστεί ευχερέστερη η οικογενειακή επανένωση και να παρασχεθεί, συναφώς, ιδιαίτερη προστασία στους πρόσφυγες, ιδίως δε στους ασυνόδευτους ανηλίκους, αλλά και στις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της ασφάλειας δικαίου. Βλ. σκέψη 55 της αποφάσεως της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248).

[18] Στη σκέψη 50 της αποφάσεως της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' ουσίαν, ότι το άρθρο 10, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/86 εφαρμόζεται μόνον σε περίπτωση οικογενειακής επανενώσεως προσφύγων στους οποίους αναγνωρίζεται το καθεστώς αυτό από τα κράτη μέλη.

αυτού του κράτους μέλους για λόγους οικογενειακής επανένωσης ως ημερομηνίας αναφοράς για τη διαπίστωση της ηλικίας του αιτούντος για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 δεν θα ήταν σύμφωνη ούτε προς τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία αυτή ούτε προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 7 και το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη, δεδομένου ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές και τα αρμόδια δικαστήρια δεν θα προτρέπονταν έτσι να εξετάζουν κατά προτεραιότητα τις προσφυγές που έχουν υποβάλει ανήλικοι, με την ταχύτητα η οποία είναι απαραίτητη προκειμένου να ληφθεί υπόψη η ευάλωτη θέση τους, όπερ θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να ενεργούν με τρόπο που θέτει σε κίνδυνο τα νόμιμα δικαιώματα οικογενειακής επανένωσης των ανηλίκων. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 έχει την έννοια ότι η ημερομηνία αναφοράς βάσει της οποίας πρέπει να κρίνεται αν άγαμος υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής είναι ανήλικο τέκνο, κατά τη διάταξη αυτή, είναι η ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως εισόδου και διαμονής για λόγους οικογενειακής επανένωσης για ανήλικα τέκνα και όχι η ημερομηνία κατά την οποία οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής αποφαίνονται επί της αιτήσεως.

4. Συνοπτική ανάλυση των αποφάσεων αυτών

53. Όπως επισήμανα, οι αποφάσεις της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), και της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577), αφορούσαν την ερμηνεία της οδηγίας 2003/86.

54. Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η οδηγία 2003/86 εκδόθηκε στις 22 Σεπτεμβρίου 2003. Επομένως, εκδόθηκε έξι περίπου μήνες πριν από την έκδοση της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους [19]. Η οδηγία 2004/83, η οποία εν συνεχεία αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2011/95, εισήγαγε την έννοια του καθεστώτος επικουρικής προστασίας για πρώτη φορά στο δίκαιο της Ένωσης. Η ως άνω χρονολογική σειρά εξηγεί γιατί η οδηγία 2003/86 αφορά μόνον τους πρόσφυγες και όχι τους υπηκόους τρίτων χωρών ή τους ανιθαγενείς που απολαύουν του καθεστώτος επικουρικής προστασίας. Μολονότι τα δικαιώματα των μελών της οικογένειας προσφύγων διέπονται σε μεγάλο βαθμό από τις οδηγίες 2003/86 και 2011/95 [20], η πρώτη οδηγία δεν αφορά τα δικαιώματα των μελών της οικογένειας προσώπων που απολαύουν του καθεστώτος επικουρικής προστασίας.

55. Πράγματι, στη σκέψη 34 της αποφάσεως της 13ης Μαρτίου 2019, E. (C-635/17, EU:C:2019:192), το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η οδηγία 2003/86 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται σε υπηκόους τρίτης χώρας που είναι μέλη της οικογένειας δικαιούχου επικουρικής προστασίας [21].

56. Φρονώ ότι η λύση που δόθηκε με την απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), όσον αφορά το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως ασυνόδευτου ανηλίκου στο οποίο είχε αναγνωριστεί το καθεστώς πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο στ', και του άρθρου 10, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/86 είναι διαφωτιστική όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση. Ωστόσο, η ανάλυση η οποία περιλαμβανόταν στην απόφαση εκείνη δεν είναι πλήρως εφαρμόσιμη στην υπό κρίση υπόθεση, διότι υφίστανται ορισμένες βασικές πραγματικές

19 ΕΕ 2004, L 304, σ. 12.

20 Βλ., επίσης, οδηγία 2013/32.

21 Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86.

και νομικές διαφορές. Ειδικότερα, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), την οικογενειακή επανένωση ζήτησε το *ασυνόδευτο ανήλικο τέκνο* βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/86 και όχι (όπως εν προκειμένω) ο γονέας ο οποίος επιθυμούσε να επανενωθεί με το τέκνο του βάσει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 23 επ. της οδηγίας 2011/95.

57. Επιπλέον, μολονότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά το ζήτημα των δικαιωμάτων του γονέα τέκνου που απολαύει του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577), διαφέρει επίσης κατά τι, στον βαθμό που αφορούσε την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86, το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή των άγαμων ανήλικων τέκνων πρόσφυγα.

5. Η εφαρμογή της νομολογίας στην υπό κρίση υπόθεση

58. Επισημαίνεται ότι το άρθρο 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 δεν διευκρινίζει ποιο χρονικό σημείο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Μολονότι οπωσδήποτε θα ήταν προτιμότερο να έχει αποσαφηνίσει ο νομοθέτης της Ένωσης το σημείο αυτό, εντούτοις το γεγονός ότι δεν το έπραξε δεν σημαίνει ότι κάθε κράτος μέλος μπορεί να καθορίζει μονομερώς το χρονικό σημείο της επιλογής του, προκειμένου να κρίνει αν ορισμένα πρόσωπα είναι «μέλη της οικογένειας» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγω για τους ακόλουθους λόγους.

59. Αφενός, το άρθρο 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 δεν περιέχει καμία αναφορά στο εθνικό δίκαιο ή στα κράτη μέλη και, αφετέρου, ούτε από τη διάταξη αυτή ούτε και από κάποια άλλη διάταξη της οδηγίας 2011/95 προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να αφήσει σε κάθε κράτος μέλος την ευθύνη καθορισμού του κρίσιμου χρονικού σημείου.

60. Με τις αποφάσεις της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248, σκέψη 41), καθώς και της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577, σκέψη 30), το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, σύμφωνα με τις επιταγές τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας, διάταξη του δικαίου της Ένωσης η οποία δεν περιέχει ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της πρέπει κανονικά να ερμηνεύεται σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο, η δε ερμηνεία της πρέπει να λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη καθώς και τον σκοπό της επίμαχης κανονιστικής ρυθμίσεως.

61. Κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 23 της ίδιας οδηγίας, το πρώτο εδάφιο του οποίου ορίζει με μεγάλη σαφήνεια και χωρίς την παραμικρή αμφισημία ότι «[τ]α κράτη μέλη *μεριμνούν* για τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας» (η υπογράμμιση δική μου). Επιπλέον, κατά την αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2011/95, η οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη και έχει ως σκοπό να διευκολύνει την εφαρμογή, μεταξύ άλλων, των άρθρων 7 και 24 του Χάρτη.

62. Κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 7 του Χάρτη, το οποίο αναγνωρίζει το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής, πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με την υποχρέωση συνεκτίμησης του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού, το οποίο αναγνωρίζεται από το

άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης, η οποία εκφράζεται στο άρθρο 24, παράγραφος 3, του Χάρτη, να διατηρεί κάθε παιδί τακτικές προσωπικές σχέσεις με τους δύο γονείς του [22].

63. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το άρθρο 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 πρέπει να ερμηνευθεί προς το συμφέρον του ενδιαφερόμενου παιδιού και με σκοπό την προώθηση της οικογενειακής ζωής.

64. Φρονώ ότι ούτε είναι προς το συμφέρον του ενδιαφερόμενου τέκνου, ούτε προάγει την οικογενειακή ζωή στο πλαίσιο διαφοράς όπως η υπό κρίση, ούτε, εξάλλου, συνάδει με το σκεπτικό των αποφάσεων της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), και της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577), το να θεωρηθεί ότι ο κρίσιμος χρόνος για την εκτίμηση της «ανηλικότητας» για τους σκοπούς του άρθρου 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 είναι η ημερομηνία κατά την οποία εκδόθηκε η απόφαση επί της αιτήσεως ασύλου του SE [23]· ή η ημερομηνία κατά την οποία αναγνωρίστηκε επικουρική προστασία στον υιό του SE [24].

65. Από τις αποφάσεις της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248, σκέψη 55), καθώς και της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577), καθίσταται σαφές ότι το Δικαστήριο δεν εξέτασε το ενδεχόμενο να εξαρτάται το δικαίωμα του αιτούντος στην οικογενειακή ζωή από την ταχύτητα διεξαγωγής και τη διάρκεια της εθνικής διαδικασίας αιτήσεως και εκδόσεως αποφάσεως. Η αρχή στην οποία στηρίζονται οι δύο αυτές αποφάσεις είναι ότι το δικαίωμα υποβολής αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως δεν μπορεί να εξαρτάται από το τυχαίο χρονικό σημείο των ημερομηνιών κατά τις οποίες λαμβάνονται ορισμένες αποφάσεις από τρίτους.

66. Τούτο ισχύει, κατά τη γνώμη μου, ανεξαρτήτως του αν η χορήγηση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας δυνάμει της οδηγίας 2011/95 είναι πράξη αναγνωριστικού χαρακτήρα ή όχι. Συναφώς, επισημαίνεται ότι η αιτιολογική σκέψη 21 της οδηγίας 2011/95 αναφέρει ότι η χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα είναι αναγνωριστική πράξη. Ωστόσο, δεν υπάρχει αντίστοιχη αιτιολογική σκέψη στην οδηγία 2011/95 όσον αφορά την επικουρική προστασία [25]. Εντούτοις, μολονότι στην απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), γίνεται λόγος για τον αναγνωριστικό χαρακτήρα της αποφάσεως χορηγήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα [26], το Δικαστήριο υπογράμμισε στην ίδια απόφαση ότι, αν το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως κατά το άρθρο 10, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/86

[22] Απόφαση της 13ης Μαρτίου 2019, E. (C-635/17, EU:C:2019:192, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[23] Κυρίως σώμα του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος.

[24] Πρώτο προδικαστικό ερώτημα, στοιχείο α'.

[25] Μολονότι δεν υπάρχει αντίστοιχη αιτιολογική σκέψη 21 όσον αφορά την επικουρική προστασία, φρονώ ότι, μετά την υποβολή αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας, κάθε υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ο οποίος πληροί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις αναγνωρίσεως επικουρικής προστασίας που προβλέπονται στο κεφάλαιο V της οδηγίας 2011/95 έχει ουσιαστικό δικαίωμα να του αναγνωριστεί το καθεστώς επικουρικής προστασίας, ακόμη και πριν να εκδοθεί η επίσημη απόφαση συναφώς. Επιπλέον, στη σκέψη 32 της αποφάσεως της 1ης Μαρτίου 2016, Kreis Warendorf και Osso (C-443/14 και C-444/14, EU:C:2016:127), το Δικαστήριο επισήμανε ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 8, 9 και 39 της οδηγίας 2011/95 αναφέρουν ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να δημιουργήσει ένα ενιαίο καθεστώς υπέρ όλων των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και, κατά συνέπεια, επέλεξε να χορηγήσει στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας τα ίδια δικαιώματα και ευεργετήματα με εκείνα των οποίων απολαύουν οι πρόσφυγες, εκτός των εξαιρέσεων που είναι αναγκαίες και αντικειμενικά δικαιολογημένες. Συναφώς, δεν προβλέπεται παρέκκλιση όσον αφορά τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95. Η συγκεκριμένη διάταξη κάνει μάλιστα λόγο για «δικαιούχο διεθνούς προστασίας».

[26] Κατά την άποψή μου, το ζήτημα του αναγνωριστικού χαρακτήρα του καθεστώτος των προσφύγων προέκυψε, ειδικότερα, επειδή το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/86 ορίζει ειδικώς ότι η οδηγία δεν εφαρμόζεται όταν ο συντηρών «έχει υποβάλει αίτηση να του αναγνωριστεί η ιδιότητα του πρόσφυγα, επί της οποίας δεν έχει ακόμα εκδοθεί οριστική απόφαση». Βλ. απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248, σκέψη 50). Δεν υπάρχει αντίστοιχη διάταξη στην οδηγία 2011/95.

εξαρτιόταν από το χρονικό σημείο στο οποίο η αρμόδια εθνική αρχή εκδίδει επισήμως την απόφαση περί αναγνωρίσεως της ιδιότητας του πρόσφυγα στον ενδιαφερόμενο και, ως εκ τούτου, από το πόσο γρήγορα η αρχή αυτή εξετάζει την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, τούτο θα έθετε εν αμφιβόλω την πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω διατάξεως. Μια τέτοια κατάσταση θα αντέβαινε όχι μόνον στον σκοπό της οδηγίας, ο οποίος συνίσταται στο να καταστεί ευχερέστερη η οικογενειακή επανένωση και να παρασχεθεί, συναφώς, ιδιαίτερη προστασία στους πρόσφυγες, ιδίως στους ασυνόδευτους ανηλίκους, αλλά και στις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της ασφάλειας δικαίου[27].

67. Παρόμοια προσέγγιση υιοθέτησε το Δικαστήριο στην απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577). Στο σκεπτικό του όμως, το Δικαστήριο δεν στηρίχθηκε στον αναγνωριστικό χαρακτήρα πράξεως χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, αλλά αντιθέτως έδωσε έμφαση στα δικαιώματα που αντλούνται από το άρθρο 7 και το άρθρο 24, παράγραφοι 2 και 3, του Χάρτη καθώς και στα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων τέκνων. Επισήμανε ότι το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως δεν πρέπει να εξαρτάται από κατ' ουσίαν τυχαίες και μη προβλέψιμες περιστάσεις οι οποίες σχετίζονται εξ ολοκλήρου με τις αρμόδιες εθνικές αρχές και τα αρμόδια δικαστήρια των οικείων κρατών μελών[28].

68. Από την εθνική δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας προκύπτει ότι, υπό την επιφύλαξη του ελέγχου του ζητήματος αυτού από το αιτούν δικαστήριο, υφίσταται χρονική απόσταση τεσσάρων περίπου ετών μεταξύ της υποβολής της αιτήσεως ασύλου του υιού του SE (21 Αυγούστου 2012) και της ημερομηνίας κατά την οποία του χορηγήθηκε η επικουρική προστασία (13 Μαΐου 2016). Το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε καμία εξήγηση όσον αφορά το σημαντικό χρονικό διάστημα που μεσολάβησε. Θα μπορούσε ίσως να υποτεθεί, υπό την επιφύλαξη του ελέγχου του ζητήματος αυτού από το αιτούν δικαστήριο, ότι τούτο οφείλεται στην άσκηση, από τον υιό του SE, μέσων έννομης προστασίας κατά της απορρίψεως της αιτήσεώς του χορηγήσεως ασύλου από την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία. Είναι ενδεικτικό συναφώς ότι η αίτηση του SE για τη χορήγηση ασύλου εκκρεμεί από το 2016.

69. Κατά τη γνώμη μου, πέραν του κινδύνου υπονομεύσεως των δικαιωμάτων[29] που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 24 του Χάρτη, θα υφίστατο επιπλέον παράβαση του άρθρου 47 του Χάρτη και προσβολή του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής, αν το γεγονός ότι αιτών διεθνή προστασία χρειάστηκε να κάνει χρήση των προβλεπόμενων στο άρθρο 46 της οδηγίας 2013/32 μέσων ένδικης προστασίας μπορούσε να οδηγήσει στην απώλεια εκ μέρους των μελών της οικογένειας του δικαιώματός τους για διατήρηση της οικογενειακής ενότητας καθώς και όλων των συνακόλουθων δικαιωμάτων τα οποία παρέχονται, μεταξύ άλλων, βάσει της οδηγίας 2011/95, εξαιτίας του χρόνου που θα έχει παρέλθει αναπόφευκτα λόγω των σχετικών ένδικων διαδικασιών, χωρίς ο αιτών να φέρει, κατά τα φαινόμενα, ευθύνη για αυτό. Μια τέτοια

[27] Στη σκέψη 60 της αποφάσεως της 12ης Απριλίου 2018, A και S (C-550/16, EU:C:2018:248), το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «το να γίνει δεκτό ότι η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας είναι καθοριστικής σημασίας προκειμένου να εκτιμηθεί η ηλικία πρόσφυγα όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/86 καθιστά δυνατή τη διασφάλιση πανομοιότυπης και προβλέψιμης μεταχειρίσεως όλων των αιτούντων που ευρίσκονται, από χρονικής απόψεως, σε ίδια κατάσταση, έτσι ώστε η ευδοκίμηση της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως να εξαρτάται κυρίως από περιστάσεις σχετικές με τον αιτούντα και όχι με τη διοίκηση, όπως είναι η χρονική διάρκεια εξετάσεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας ή της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως».

[28] Απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577, σκέψη 43). Επιπλέον, η επίμαχη στην υπόθεση εκείνη άδεια εισόδου και διαμονής δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 δεν είναι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, πράξη αναγνωριστικού χαρακτήρα.

[29] Βλ. επίσης τις προτάσεις μου στην υπόθεση B. M. M. και B. S. (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, EU:C:2020:222, σημείο 43).

κατάσταση θα μπορούσε να παρεμποδίσει σε μεγάλο βαθμό και να αποτρέψει αδικαιολόγητα τους ενδιαφερομένους από τη χρήση των μέσων ένδικης προστασίας που θα ήταν αλλιώς διαθέσιμα [30].

70. Συναφώς, φρονώ ότι το γεγονός το οποίο υπέδειξαν οι Γερμανική και η Ουγγρική Κυβέρνηση [31], ότι δηλαδή το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32 προβλέπει πλήρη και ex nunc εξέταση των πραγματικών και των νομικών ζητημάτων από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο του κράτους μέλους που έχει επιληφθεί προσφυγής κατά αποφάσεως επί αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας, είναι άνευ σημασίας όταν κρίνεται, ειδικότερα, ποιο χρονικό σημείο θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για την εκτίμηση του αν ο δικαιούχος προστασίας (εν προκειμένω ο υιός του SE) είναι «ανήλικος» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95. Σκοπός του άρθρου 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32 είναι να διασφαλιστεί ότι η απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου επί της διεθνούς προστασίας στηρίζεται στα πλέον πρόσφατα πραγματικά και νομικά γεγονότα [32]. Η ως άνω διάταξη ουδεμία επιρροή ασκεί ως προς το δικαίωμα των μελών της οικογένειας να ζητούν, δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 35 της ίδιας οδηγίας ή ως προς το χρονικό σημείο με βάση το οποίο αντλούνται δικαιώματα αυτά.

71. Όσον αφορά τη χρονική επιλογή για την οποία γίνεται λόγος στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό γ′, ήτοι την ημερομηνία κατά την οποία ο SE εισήλθε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το άρθρο 2, στοιχείο ι′, της οδηγίας 2011/95 ορίζει σαφώς ότι τα οικεία μέλη της οικογένειας πρέπει να «ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος σε σχέση με την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας» [33]. Επομένως, για να έχει εφαρμογή η συγκεκριμένη διάταξη, ο SE πρέπει να έχει εισέλθει στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας πριν από την ενηλικίωση του υιού του και επίσης ο υιός του SE πρέπει να έχει υποβάλει αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας όταν ήταν ανήλικος, δεδομένου ότι ο SE επιδιώκει να αντλήσει δικαιώματα από το γεγονός αυτό.

72. Μολονότι η παρουσία στο κράτος μέλος υποδοχής και η αίτηση διεθνούς προστασίας εκ μέρους του ενδιαφερόμενου «ανηλίκου» αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις, εντούτοις, δεν αρκούν, αυτές και μόνον, για να θεμελιωθεί δικαίωμα στα ευεργετήματα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95. Τα μέλη της οικογένειας του δικαιούχου διεθνούς

[30] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577, σκέψεις 53 έως 55).

[31] Η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι, όσον αφορά την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος προστασίας πρέπει να είναι «ανήλικος» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, εκείνο το οποίο έχει σημασία είναι η ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως επί της αιτήσεως του μέλους της οικογένειας που επιθυμεί να διεκδικήσει δικαίωμα το οποίο αντλείται από εκείνο του δικαιούχου της προστασίας. Η Γερμανική Κυβέρνηση προβάλλει ιδίως το επιχείρημα ότι, εφόσον το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32 απαιτεί πλήρη έλεγχο ex nunc, το δίκαιο της Ένωσης στηρίζεται κατ' επέκταση στην αρχή ότι καθοριστική σημασία έχει η ισχύουσα πραγματική και νομική κατάσταση κατά την ημερομηνία του ελέγχου. Τούτο συνηγορεί υπέρ του να μην τοποθετείται πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως ο κρίσιμος χρόνος κατά τον οποίο πρέπει να συντρέχουν οι πραγματικές προϋποθέσεις για την αναγνώριση συγγενικού προσώπου ως μέλους της οικογένειας κατά την έννοια του ορισμού που δίδεται στο άρθρο 2, στοιχείο ι′, της οδηγίας 2011/95. Η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι διαπιστώσεις στις οποίες προέβη το Δικαστήριο με την απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, État belge (Οικογενειακή επανένωση – ανήλικο τέκνο) (C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577), δεν έχουν κατ' αναλογίαν εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση, ιδίως λαμβανομένου υπόψη ότι το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32 επιβάλλει, όπως επιβεβαίωσε το Δικαστήριο με την απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584), να εξασφαλίζεται πλήρης και ex nunc εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων της αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου. Κατά την Ουγγρική Κυβέρνηση, η ενηλικίωση του ενδιαφερομένου μετά την κατάθεση της αιτήσεως αποτελεί περίσταση την οποία, λαμβανομένης υπόψη της απαιτήσεως περί ex nunc εξετάσεως, το δικαστήριο δεν μπορεί να αγνοήσει όταν αποφαίνεται επί της ε αιτήσεως. Η Ουγγρική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η ίδια αρχή ισχύει και στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας. Κατά συνέπεια, ισχυρίζεται και πάλι ότι η ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως επί του αιτήματος παροχής διεθνούς προστασίας (του SE), το οποίο στηρίζεται σε οικογενειακή κατάσταση, είναι το χρονικό σημείο της εκτιμήσεως της ιδιότητας του «ανηλίκου».

[32] Βλ., επίσης, κατ' αναλογία, όσον αφορά τη διοικητική διαδικασία, το άρθρο 10, παράγραφος 3, στοιχείο β′, και το άρθρο 45, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2013/32. Στο πλαίσιο του εθνικού δικαιοδοτικού πλαισίου, βλ. άρθρο 77 του AsylG.

[33] Η εν λόγω διάταξη ορίζει επίσης ότι «η οικογένεια υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής».

προστασίας τα οποία δεν πληρούν ατομικά τις προϋποθέσεις για την αναγνώριση της εν λόγω προστασίας οφείλουν, κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, να «*αιτηθούν* τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 35 […]» στην πράξη [34]. Θεωρώ ότι αυτή ακριβώς η αίτηση είναι που ενεργοποιεί την εξέταση του δικαιώματος στα επίμαχα ευεργετήματα και, κατά συνέπεια, αποτελεί το κρίσιμο χρονικό σημείο για την εξέταση της «ανηλικότητας» του δικαιούχου διεθνούς προστασίας στην οποία αναφέρεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95.

73. Επομένως, φρονώ ότι, για να μπορεί ο πατέρας να απολαύει των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 ως «μέλος της οικογένειας» ενός «ανηλίκου» δικαιούχου διεθνούς προστασίας, θα πρέπει πράγματι να έχει διεκδικήσει ή ζητήσει την αναγνώριση των δικαιωμάτων, ενόσω ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας εξακολουθεί να είναι ανήλικος. Κατά συνέπεια, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, το κρίσιμο χρονικό σημείο για την εκτίμηση της ιδιότητας του «ανηλίκου» κατά το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 είναι, κατ' αρχήν, η ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου από τον αιτούντα άσυλο (SE) (πρώτο προδικαστικό ερώτημα 1, υπό β′ – 2016). Συνεπώς, λαμβανομένου υπόψη του σαφούς γράμματος του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, φρονώ ότι η ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου από τον δικαιούχο διεθνούς προστασίας (τον υιό του SE) [35] δεν είναι, αυτή καθαυτήν, κρίσιμη για την εκτίμηση της «ανηλικότητας» κατά το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 (πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό δ′ – 2012).

74. Επομένως, το κρίσιμο χρονικό σημείο για την εκτίμηση της «ανηλικότητας» του υιού του SE κατά το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 είναι η ημερομηνία κατά την οποία ο SE υπέβαλε την αίτηση χορηγήσεως ασύλου (πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπό β′ – 2016), υπό την προϋπόθεση ότι ο υιός του SE ζήτησε διεθνή προστασία *πριν* από την ενηλικίωσή του καθώς και ότι *αμφότερα* τα μέλη της οικείας οικογένειας ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος πριν από την ενηλικίωση του υιού του SE.

75. Δεδομένου ότι, κατά την άποψή μου, το χρονικό σημείο κατά το οποίο ο SE υπέβαλε τη δική του αίτηση χορηγήσεως ασύλου είναι καθοριστικής σημασίας, συνάγεται ότι το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου έχει επίσης μεγάλη σημασία. Το ως άνω ερώτημα αφορά το ζήτημα αν το κρίσιμο χρονικό σημείο είναι η ημερομηνία κατά την οποία ζητήθηκε η χορήγηση ασύλου ή η ημερομηνία κατά την οποία κατατέθηκε επισήμως η αίτηση χορηγήσεως ασύλου [36].

76. Για να δοθεί απάντηση στο συγκεκριμένο προδικαστικό ερώτημα είναι αναγκαία η ερμηνεία του άρθρου 6 της οδηγίας 2013/32. Κατά τη γνώμη μου, η απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο μπορεί να αναζητηθεί στις σκέψεις 92 έως 94 της αποφάσεως της 25ης Ιουνίου 2020, Ministerio Fiscal (Αρχή η οποία μπορεί να παραλάβει αίτηση διεθνούς

[34] Η υπογράμμιση δική μου.

[35] Ο υιός του SE υπέβαλε την αίτησή του για χορήγηση ασύλου το 2012.

[36] Στη σκέψη 3 της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι ο SE υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως ασύλου τον Φεβρουάριο του 2016 και κατέθεσε επισήμως αίτηση διεθνούς προστασίας στις 21 Απριλίου 2016. Το αιτούν δικαστήριο σημείωσε επίσης, στις σκέψεις 20 και 21 της αιτήσεώς του, ότι το άρθρο 13, παράγραφος 1, του AsylG δεν προϋποθέτει την τήρηση συγκεκριμένου τύπου, ενώ η αίτηση χορηγήσεως ασύλου που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 1, του AsylG πρέπει, κατ' αρχήν, να κατατεθεί επισήμως στο αρμόδιο τοπικό παράρτημα της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το γεγονός ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 2013/32 επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν την κατάθεση επίσημης αιτήσεως και τα υποχρεώνει μόνον να μεριμνούν για την κατάθεσή της το ταχύτερο δυνατόν, χωρίς να θέτει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα συναφώς, θα μπορούσε να συνηγορεί υπέρ της εκτιμήσεως «ανηλικότητας» κατά τον χρόνο της επίσημης καταθέσεως της αιτήσεως. Μολονότι εν προκειμένω δεν προβλέπεται ελάχιστη, ενδεικτική ή μέγιστη προθεσμία, πρέπει να είναι δυνατή η επίσημη κατάθεση της αιτήσεως αμέσως, ήτοι, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση. Εντούτοις, κατά το αιτούν δικαστήριο, δεν έχει αποδειχθεί πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η εφαρμογή του κριτηρίου της καταθέσεως επίσημης αιτήσεως συνάδει με τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως, της ασφάλειας δικαίου και του «effet utile» (της πρακτικής αποτελεσματικότητας).

προστασίας) (C-36/20 PPU, EU:C:2020:495), όπου διαλαμβάνεται κατ' ουσίαν ότι, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/32, υπήκοος τρίτης χώρας αποκτά την ιδιότητα του αιτούντος διεθνή προστασία, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2013/32, *από τη στιγμή της «υποβολής» της αιτήσεως*. Η ενέργεια της «υποβολής» αιτήσεως διεθνούς προστασίας *δεν* απαιτεί καμία διοικητική διατύπωση, εφόσον οι εν λόγω διατυπώσεις πρέπει να τηρούνται κατά την «κατάθεση» της αιτήσεως. Επομένως, η απόκτηση της ιδιότητας του αιτούντος διεθνή προστασία δεν μπορεί να εξαρτάται ούτε από την καταχώριση ούτε από την κατάθεση της αιτήσεως, το δε γεγονός ότι υπήκοος τρίτης χώρας έχει εκδηλώσει την επιθυμία του να ζητήσει διεθνή προστασία ενώπιον «άλλων αρχών», κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2013/32, αρκεί για να του προσδώσει την ιδιότητα του αιτούντος διεθνή προστασία. Επομένως, η υποβολή της αιτήσεως αρκεί για την ενεργοποίηση της προθεσμίας των έξι εργάσιμων ημερών εντός της οποίας το κράτος μέλος υποδοχής οφείλει να καταχωρίσει την αίτηση αυτή.

77. Κατά συνέπεια, υπό την επιφύλαξη του ελέγχου του ζητήματος αυτού από το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι το κρίσιμο χρονικό σημείο αναφορικά με την αίτηση ασύλου του SE είναι ο Φεβρουάριος του 2016, και όχι η ημερομηνία καταθέσεως της επίσημης αιτήσεώς του για την παροχή διεθνούς προστασίας στις 21 Απριλίου 2016. Δεδομένου ότι η αίτηση του SE για τη χορήγηση ασύλου υποβλήθηκε ενόσω ο υιός του ήταν ακόμη ανήλικος, συνάγεται ότι ο SE ήταν μέλος της οικογένειας κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95.

78. Επομένως, απαντώντας στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, καταλήγω ότι, υπό τις περιστάσεις υποθέσεως όπως αυτή της κύριας δίκης, κρίσιμο χρονικό σημείο για την εκτίμηση της «ανηλικότητας» του δικαιούχου διεθνούς προστασίας κατά το άρθρο 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 είναι η ημερομηνία κατά την οποία ο πατέρας του υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/32, υπό την προϋπόθεση ότι ο ίδιος ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας ζήτησε την προστασία αυτή πριν από την ενηλικίωσή του και ότι αμφότερα αυτά τα μέλη της οικογένειας ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος πριν από την ενηλικίωση του δικαιούχου διεθνούς προστασίας.

Β. Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

79. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, σε συνδυασμό με το άρθρο 23, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, απαιτεί να ξαναρχίζει η οικογενειακή ζωή μεταξύ των οικείων «μελών της οικογένειας» κατά την έννοια του άρθρου 7 του Χάρτη ή αν η απλή ταυτόχρονη παρουσία του δικαιούχου προστασίας και του μέλους της οικογένειάς του στο κράτος μέλος υποδοχής αρκεί για να θεμελιωθεί η ιδιότητα του μέλους της οικογένειας[37].

[37] Η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι ο ορισμός στο άρθρο 2, στοιχείο ι', της οδηγίας 2011/95 δεν μπορεί να εξεταστεί ανεξάρτητα από το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας, το οποίο αποσκοπεί στη διασφάλιση της διατηρήσεως της οικογενειακής ενότητας. Επομένως, πρέπει να έχει ξαναρχίσει η οικογενειακή ζωή στην οποία αναφέρεται το άρθρο 7 του Χάρτη, υπό την έννοια ότι ο δικαιούχος προστασίας και ο αιτών άσυλο πρέπει να ζουν και πάλι ως οικογένεια στο κράτος μέλος υποδοχής. Επιπλέον, η είσοδος στο έδαφος πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί με σκοπό την (εκ νέου) άσκηση της γονικής μέριμνας. Η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο ι', τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, προκειμένου να αναγνωριστεί η ιδιότητα του μέλους της οικογένειας, δεν αρκεί, κατά τη διάταξη αυτή, τα μέλη της οικογένειας να ευρίσκονται ταυτόχρονα στο έδαφος κράτους μέλους, αλλά πρέπει και να υπάρχουν όντως οικογενειακοί δεσμοί μεταξύ τους, όπερ συνεπάγεται ότι ο γονέας και το ανήλικο τέκνο ξαναρχίζουν να ζουν ως οικογένεια στο κράτος μέλος υποδοχής.

80. Το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 εξαρτά την έννοια των «μελών της οικογένειας», όσον αφορά τον πατέρα δικαιούχου διεθνούς προστασίας[38], μόνον από τρεις προϋποθέσεις, ήτοι ότι η οικογένεια υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής[39], ότι τα μέλη της οικογένειας του δικαιούχου της προστασίας ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος σε σχέση με την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και ότι ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας είναι άγαμος ανήλικος.

81. Η ως άνω διάταξη και, ειδικότερα, η απαίτηση παρουσίας στο ίδιο κράτος μέλος δεν σημαίνει ότι τα μέλη της οικογένειας πρέπει να ξαναρχίσουν την οικογενειακή τους ζωή κατά την έννοια του άρθρου 7 του Χάρτη. Το άρθρο 7 του Χάρτη επιβάλλει τον σεβασμό της οικογενειακής ζωής. Εντούτοις, δεν θέτει ειδικές απαιτήσεις στα μέλη της οικογένειας όσον αφορά την ένταση του οικογενειακού τους δεσμού.

82. Το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/95 ορίζει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας. Στο πνεύμα αυτό, το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη συγκεκριμένες θετικές υποχρεώσεις, στις οποίες αντιστοιχούν σαφώς καθορισμένα ατομικά δικαιώματα. Η εν λόγω διάταξη επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να μεριμνούν ώστε τα «μέλη της οικογένειας», όπως ορίζονται στο άρθρο 2, στοιχείο ι′, της οδηγίας 2011/95, να δικαιούνται να ζητήσουν τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 35 της οδηγίας. Τα ευεργετήματα αυτά πρέπει, κατ' αρχήν να χορηγούνται σε μέλη της οικογένειας[40]. Δεν καταλείπεται συναφώς εξουσία εκτιμήσεως στα κράτη μέλη[41].

83. Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της, η επανένάρξη των οικογενειακών σχέσεων μπορεί στην πράξη να μην εξαρτάται μόνον από τη βούληση των μελών της οικογένειας, αλλά από συνθήκες ανεξάρτητες αυτής, όπως ο τόπος στον οποίο στεγάζονται. Ίσως ακόμη σημαντικότερο είναι ότι, εφόσον η οδηγία 2011/95 δεν έχει θέσει κανένα σχετικό κριτήριο, δεν προκύπτει σαφώς πώς η επανένάρξη των οικογενειακών σχέσεων θα μπορούσε να ελεγχθεί και να εκτιμηθεί από τις αρμόδιες εθνικές αρχές κατά τρόπο δίκαιο, αντικειμενικό και αναλογικό.

84. Αν, εντούτοις, άγαμος ανήλικος δηλώσει ρητώς κατά την ενηλικίωσή του ότι δεν επιθυμεί τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας, τότε ο σκοπός του άρθρου 23 της οδηγίας 2011/95 δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να επιτευχθεί και οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν υποχρεούνται να χορηγήσουν στα μέλη της οικογένειας τα αντίστοιχα ευεργετήματα βάσει των άρθρων 24 έως 35 της οδηγίας.

[38] Η διάταξη κάνει λόγο για «τον πατέρα, τη μητέρα ή άλλο ενήλικο *υπεύθυνο* για τον δικαιούχο διεθνούς προστασίας». Η υπογράμμιση δική μου. Μολονότι τεκμαίρεται ότι υφίσταται οικογενειακός δεσμός μεταξύ γονέα και άγαμου ανήλικου τέκνου εφόσον πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις του άρθρου 2, στοιχείο ι′, της οδηγίας 2011/95, ο «γονικός» δεσμός με άλλον ενήλικο πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να αποδεικνύεται επίσης βάσει νόμου ή από την πρακτική του οικείου κράτους μέλους.

[39] Κατά την άποψή μου, τα μέλη της οικογένειας μπορεί να υποχρεωθούν να προσκομίσουν δικαιολογητικά προκειμένου να αποδείξουν ότι η οικογένεια υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής. Βλ., κατ' αναλογία, άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/86, το οποίο απαιτεί η αίτηση εισόδου και διαμονής που υποβάλλεται στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους να συνοδεύεται από δικαιολογητικά που αποδεικνύουν την οικογενειακή σχέση.

[40] Εκτός αν πρόκειται για ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες επιβάλλουν άλλως επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης. Βλ., επί παραδείγματι, άρθρα 24 και 25 της οδηγίας 2011/95.

[41] Πλην των ειδικών εξαιρέσεων από τις εν λόγω υποχρεώσεις, οι οποίες προβλέπονται από το άρθρο 23, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 2011/95. Ειδικότερα, μέλος της οικογένειας δεν μπορεί να τύχει του ευεργετήματος του άρθρου 23, παράγραφοι 1, και 2, της οδηγίας 2011/95 αν αποκλείεται ή θα αποκλειόταν από τη διεθνή προστασία κατ' εφαρμογήν των κεφαλαίων III και V της εν λόγω οδηγίας. Βλ. άρθρο 23, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95. Επιπλέον, τα κράτη μέλη δύνανται να αρνούνται, να περιορίζουν ή να ανακαλούν τα ευεργετήματα για λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης. Βλ. άρθρο 23, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/95. Από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι τίθεται εν προκειμένω ζήτημα εφαρμογής των εξαιρέσεων αυτών.

85. Μολονότι ο υιός του SE συμπλήρωσε το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του και ενηλικιώθηκε στις 20 Απριλίου 2016, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο δεν προκύπτει, υπό την επιφύλαξη του ελέγχου του ζητήματος αυτού από το αιτούν δικαστήριο, ότι αντιτάχθηκε, σε οποιοδήποτε στάδιο, στη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας ή στην επανένωση με τον πατέρα του.

Γ. Επί του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

86. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η ιδιότητα αιτούντος ασύλου ως μέλους της οικογένειας (του SE), κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, παύει όταν ο δικαιούχος προστασίας (ο υιός του SE) ενηλικιώνεται ή συνάπτει γάμο. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί, στην περίπτωση κατά την οποία η ιδιότητα μέλους της οικογένειας του πατέρα του δικαιούχου προστασίας, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, εξακολουθεί κατ' αρχήν να υφίσταται μετά την ενηλικίωση του τέκνου, αν –πέραν της περιπτώσεως κατά την οποία παύει η διαμονή του πατέρα στο κράτος μέλος υποδοχής ή το ευεργέτημα της προστασίας του τέκνου– η ιδιότητα αυτή εκλείπει μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού σημείου ή με την επέλευση συγκεκριμένου γεγονότος [42].

87. Φρονώ ότι το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, και το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι τα δικαιώματα των μελών της οικογένειας *δεν* ισχύουν για απεριόριστο χρονικό διάστημα.

88. Κατά την άποψή μου, το δικαίωμα των μελών της οικογένειας να ζητήσουν, δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 35 της οδηγίας εξακολουθεί να υφίσταται μετά την ενηλικίωση του δικαιούχου επικουρικής προστασίας, για όσο χρόνο ισχύει η άδεια διαμονής που τους έχει χορηγηθεί σύμφωνα με το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής.

89. Συναφώς, το άρθρο 24, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη χορηγούν στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας και *στα μέλη των οικογενειών τους* ανανεώσιμη άδεια διαμονής η οποία πρέπει να ισχύει για *ένα έτος τουλάχιστον* και, σε περίπτωση ανανέωσης, για δύο χρόνια τουλάχιστον, εκτός αν επιβάλλουν άλλως επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης» [43].

[42] Η Γερμανική και η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι, βάσει του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, η ιδιότητα του μέλους της οικογένειας προϋποθέτει ότι το πρόσωπο αναφοράς είναι ανήλικο και άγαμο. Επομένως προκύπτει ότι η ιδιότητα του μέλους της οικογένειας παύει όταν το πρόσωπο αναφοράς ενηλικιώνεται ή συνάπτει γάμο. Η Επιτροπή αντιτείνει ότι, βάσει του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, και του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, τα δικαιώματα των μελών της οικογένειας εξακολουθούν να υφίστανται μετά την ενηλικίωση του δικαιούχου της προστασίας, για όσο χρόνο διαρκεί η ισχύς της άδειας διαμονής που του έχει χορηγηθεί σύμφωνα με το άρθρο 24, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

[43] Η υπογράμμιση δική μου.

VII. Πρόταση

90. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, Γερμανία) ως εξής:

Υπό τις περιστάσεις υποθέσεως όπως αυτή της κύριας δίκης, το κρίσιμο χρονικό σημείο για την εκτίμηση της «ανηλικότητας» δικαιούχου διεθνούς προστασίας κατά το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, είναι η ημερομηνία κατά την οποία ο πατέρας του υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, υπό την προϋπόθεση ότι ο ίδιος δικαιούχος διεθνούς προστασίας ζήτησε την προστασία αυτή πριν από την ενηλικίωσή του και ότι αμφότερα αυτά τα μέλη της οικογένειας ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος πριν από την ενηλικίωση του δικαιούχου διεθνούς προστασίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, η έννοια των «μελών της οικογένειας» όσον αφορά τον πατέρα δικαιούχου διεθνούς προστασίας εξαρτάται μόνον από τρεις προϋποθέσεις, ήτοι ότι η οικογένεια υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής, ότι τα μέλη της οικογένειας του δικαιούχου της προστασίας ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος σε σχέση με την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και ότι ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας είναι άγαμος ανήλικος. Το άρθρο 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95 δεν απαιτεί να ξαναρχίζουν τα μέλη της οικογένειας την οικογενειακή ζωή κατά την έννοια του άρθρου 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν άγαμος ανήλικος, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 2011/95, δηλώσει κατηγορηματικώς και εγγράφως κατά την ενηλικίωσή του ότι δεν επιθυμεί να διατηρηθεί η οικογενειακή ενότητα, τότε ο σκοπός του άρθρου 23 της οδηγίας 2011/95 δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να επιτευχθεί και οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν υποχρεούνται να χορηγήσουν στα μέλη της οικογένειας τα αντίστοιχα ευεργετήματα βάσει των άρθρων 24 έως 35 της εν λόγω οδηγίας.

Τα δικαιώματα των μελών της οικογένειας, βάσει του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση, και του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, δεν ισχύουν για απεριόριστο χρονικό διάστημα. Το δικαίωμα των μελών της οικογένειας να ζητήσουν, δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο ι′, τρίτη περίπτωση και του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95, τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 35 της οδηγίας αυτής εξακολουθεί να υφίσταται μετά την ενηλικίωση του δικαιούχου επικουρικής προστασίας, για όσο χρόνο ισχύει η άδεια διαμονής που τους έχει χορηγηθεί σύμφωνα με το άρθρο 24, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας.